

Gulnar BAZARBAY

Sakarya Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü,
Yüksek Lisans, Sakarya, Türkiye (gulnarabazarbay@gmail.com)
<https://orcid.org/0000-0003-3732-2663>

**KAZAK YAZAR AZILHAN NURŞAYIHOV VE UZAKTAKI
SEMTE ADLI ESERİ***

Özet

20. yüzyıl Kazak-Sovyet edebiyatının önemli yazarlarından biri Azilhan Nurşayihov'dur. Kıtık dönemi (1932–1933), II. Dünya Savaşı gibi büyük olaylara şahit olan yazar, bu olayların Kazak topraklarındaki yansımalarını eserlerinde edebî dille anlatır. Nurşayihov, II. Dünya Savaşına başından sonuna kadar katılmıştır. Onun cephede aldığı notlardan faydalanarak yazdığı birçok eser vardır. Azilhan Nurşayihov'un eserleri, günlük hayattan herhangi bir temayı alıp ona sanatsal bir güç kazandırmayı başarmış ve o zamanın gerçek durumunu öğretici bir şekilde göstermiştir. Zaman ve nesil değiştikçe eserleri değerini yitirmemiştir. Edebî dilin oluşmasına önemli katkıda bulunan yazar eserlerinde atasözler ve deyimlere yer vermiştir. Bu çalışmayla, Kazakistan'da meşhur 'Mahabbat Qyzyq mol jyldar' (Aşk Dolu Yıllar) ve 'Aқиқат пен Аңыз' (Gerçek ve Efsane) romanlarının yazarı Azilhan Nurşayihov'u ve onun paha biçilmez eserlerinin Türkiye'de herkes tarafından daha da iyi bilinmesi için katkıda bulunmak istenmiştir.

Bu çalışmada, Azilhan'ın hayatı özetlendikten sonra, edebî yönü, sanat yaşamı ve eserlerinin içeriği üzerinde durulmuştur. Bunun yanı sıra yazarın romanları, denemeleri, çevirileri, yaptığı görevler ve aldığı ödüllere yer verilmiştir. Bu makaleyi yazarken Kazak ve Türk dillerinde kitap, gazete ve makaleler olmak üzere çeşitli kaynaklar kullanılmıştır ve toplanan veriler bir araya getirilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Kazak Edebiyatı, Sovyet Devri, Savaş, Deneme, Gerçekçilik

*Geliş Tarihi: 13 Aralık 2022 – Kabul Tarihi: 23 Aralık 2022

Date of Arrival: 13 December 2022 – Date of Acceptance: 23 December 2022

Келген күні: 13 желтоқсан 2022 ж. – Қабылданған күні: 23 желтоқсан 2022 ж.

Поступило в редакцию: 13 декабрь 2022 г. – Принято в номер: 23 декабрь 2022 г.

Gulnar BAZARBAY

Sakarya University, Institute of Social Sciences, Department of Turkish Language and Literature, Master's Degree, Sakarya/Turkey (gulnarabazarbay@gmail.com)
<https://orcid.org/0000-0003-3732-2663>

KAZAKH WRITER AZILKHAN NURSHAIHOV AND HIS WORK IN A REMOTE AREA

Abstract

One of the 20th century Kazakh-Soviet literature is Azilkhan Nurshaykhov. The writer, who witnessed great events such as the famine period (1932–1933) and World War II, describes the reflections of these events on Kazakh lands in literary language in his works. Nurshaykhov participated in World War II from beginning to end. He wrote many works based on the notes he took at the front. Azilkhan Nurshaykhov's works were able to take any theme from everyday life, give it artistic power and instructively show the real situation of that time. His works have not lost their value as time and generations have changed. The author, who made a significant contribution to the formation of literary language, included proverbs and idioms in his works. With this study, it is aimed to contribute to making Azilkhan Nurshaykhov, the author of the famous novels "Mahabbat Qyzyq mol jyldar" (Years Full of Love) and "Aqiqat pen Aңыз" (Truth and Myth) in Kazakhstan, and his priceless works better known to everyone in Turkey.

In this study, after summarizing Azilkhan's life, his literary direction, artistic life and the content of his works are emphasized. In addition, the author's novels, essays, translations, duties and awards are included. While writing this article, various sources, including books, newspapers and articles in Kazakh and Turkish languages, were used and the collected data were brought together.

Keywords: Kazakh literature, Soviet era, War, Essay, Realism

Giriş

Edebiyatın zamanın gerçeklerini göstermek için bir araç, zamanın habercisi olduğunu söylersek, bu toplumun önemli kişileri ve imajları zamana hizmet eder ve gelecek günler için örnek oluşturur.

Ülkemizin manevi dünyası sanat eserleriyle sürekli zenginleşmektedir. Edebiyat tarihinde özel bir yere sahip olan şairlere duyulan saygı hiçbir zaman azalmadı. Onların eserleri çoğu zaman ülkenin değerli hazineleri olarak okuyucuya sunulur, analiz edilir ve tartılır. Kazak edebiyatında da çok sayıda yetenekli yazar vardır. Bunlardan biri de Sovyet dönemi Kazak edebiyatının başta gelen isimlerinden biri, Azilhan Nurşayıhov'dur. Hem yaşamı hem de yaratıcı kişiliği her zaman gelecek nesiller için bir örnek halindedir. Nurşayıhov özgün bir yazardır. Çok seyahat eden, birçok farklı insanlarla buluşmuş, hayat hikâyelerini, kahramanlarını seçmiştir. Yazar, çalışmalarını için küçük türden büyük ölçekli çalışmalara kadar pek çok materyal toplamış anılara, röportajlara ve mektuplara çok önem vermiştir. Azilhan Nurşayıhov, gerçek olaylardan uyarlanan eserlere imza atan gerçekçi yazarlardan sayılır. Onu diğer

yazarlardan farklı yapan eserlerinin gerçek bir insanın hayatından ya da gerçek bir olaydan alınmasıdır ve Kazak edebiyatında ıgır (roman-diyalog türü) açmış bir yazar olmasıdır.

Azilhan Nurşayıhov, yaşam deneyimlerini başarılı bir şekilde sanat eserine dönüştürmeyi başarmış yazarlardan sayılır. Kazak-Sovyet Cumhuriyetinde birçok devlet kademesi ve gazetelerde görev yapan yazar, Kazak kültürüne ve diline yaptığı katkılarla ön plana çıkmıştır. O, edebiyatı halkı eğitmek amacıyla kullanmıştır.

Hayat Hikâyesi ve Eğitimi

Çocukluğu

Azilhan Nurşayıhov, 15 Aralık 1922’de bugünkü Doğu Kazakistan bölgesi olan Jarma ilçesine bağlı Kelinsüyegi’nde doğmuştur. Aslında doğum tarihi tam olarak belli değildir, bunu kendi eserinde şöyle anlatmaktadır: ‘*Doğduğum yıl göçebe takvimine göre köpek yılıymış. Tüm sevdiğim bilir bunu. Ama kimse doğduğum ayı ve yılı hatırlamıyor. Köpek yılı 1922 yılına denk geliyor. Kurban yılda iki kere kesilirmiş: zenginler – Kasım’da, fakirler de – Aralık’ta kesiyorlarmış. Büyüyünce babama sordum. Babam fakir bir adamdı. Demek Aralık ayında doğdum. Aralık’ın başı mı, ortası mı? Yoksa sonu mu? Başına ve sonuna yakın ortasını alayım. Böyle hesapladıktan sonra kendimi bildim bileli 1922 yılı 15 Aralık’ta doğdum diye yazdırıyorum*’ [2, s. 3]. 1938 yılında okulu bitirdikten sonra, Almatı’daki Maden Enstitüsü’nün çalışma fakültesine sınava girmeden kabul edilir. Bir yıl sonra Semey’de Abay adını taşıyan Kazak Pedagoji Okulunu kazanır.

Yazar Azilhan Nurşayıhov’un yaşamında ve çalışmasında eğitim fikirlerinin ortaya çıkışını ve oluşumunu kronolojik açıdan değerlendirecek olursak:

1. Dönem: doğup büyüdüğü yer, çevresine ilk tanındığı *öğrencilik* dönemiydi.
2. Dönem: yazarın hayatında ve eserlerinde önemli rol alan *II.Dünya Savaşı* olmuştur.
3. Dönem: eğitici fikirlerle dolu eserlere hayat veren bir yazarın oluşumunda büyük bir dönem olan *gazetecilik* dönemidir.
4. Dönem: Azilhan’ın çalışmalarının olgunlaştığı, kendi okuyucularını bulduğu, düşünceleri ile yazacağı konuların tanımlandığı dönemdir.

Sosyalist toplumun aktivisti olan babası Nurşayılı Amangeldin, ilk kolhoz organizatörlerinden biridir ve kendisi komünisttir. Eşi Muhtar hastalanınca ailenin ve çocukların bütün sorumluluğunu üstlenmiştir. Soyu devam edebilmesi için açlık döneminde üç çocuğundan sadece Azilhan’ı durumu daha iyi akrabasının yanına yollayan bir adamdır. Savaş döneminde düşmana karşı savaşmaya gider ve bir daha geri dönemez, savaşta şehit olur.

Azilhan Nurşayıhov'un annesi Muhtar ise, köy tarafından tanınan, şair, şarkıcı olmuştur. Muhtar Hanım Azilhan altı-yedi yaşındayken hastalanır. Babası ülkenin dört bir yanından şifacı getirir ama maalesef kimse derdine derman bulamaz. Annesi hakkında bir kitabında şöyle der: *Annem şarkıcı, şairdi. Atışmalara da katılıyordu. Arap harflerini bilir, kitaplarını da okurdu. Okuduğu bazı kitapların hikâyelerini ezbere söylerdi. Köydekiler "Gidip Muhtar'dan şiir dinleyelim."* derdi. *Herkesin dilinden düşmeyen annem beklenmedik bir anda hastalandı. Kendi kendine inleyip, ağlamaya başladı. Babam şamanları, falcıları, doktorları getirdi ama hiçbiri annemi iyileştiremedi. Annem tam dört yıldır hasta ve onun hastalığını kimse iyileştiremedi ve aynı yıl babam annemi Semey'deki hastaneye götürdü. 10 gün sonra da tek başına döndü. 1932 yılında babam eve üvey annemizi getirdi. Başta kardeşlerimle alışamadık ama sonra üvey annem bizi bağrına bastı [2, s. 6]. 'Öz' annesinin hayatta olduğunu 1937 yılında öğrenir.*

Azilhan Nurşayıhov'un edebî hayatı değerlendirildiğinde çok yetenekli biri olduğu anlaşılır. Bir röportajında şöyle anlatır: *İlk hikâyem 14 yaşında Jarma'daki 'Sosyalistik Enbek' ilçe gazetesinde yayınlandı. Makalemin adı 'Önderler Grubu' (Serkeshiler Toby) idi. Makalede kolhozdaki her gün et yiyip, sarhoş gezen makine operatörlerini eleştirdim. Altına da 'Öncü Azilhan' diye imzama attım. Makale bölge parti komitesinde tartışıldı ve kollektif çiftlik başkanı babam uyarı aldı.' [24, s. 31]. Nurşayıhov daha gençken eserlerinde dürüstlük ve ahlak konusu yansıtılmıştır.*

Çocukluğunda önce şair, sonra da mühendis olmayı hayal eder. Son hayaline tutunarak köyde yedi yıllık bir okuldan mezun olduktan sonra Almatı'daki madencilik (günümüzde politeknik) eğitim kurumunun işçi fakültesine girer. Ancak Rusça bilgisi yetersiz olduğundan, bir yıl sonra İşçi Fakültesinden ayrılmak ve Semipalatinsk'de Abay adını taşıyan Kazak Pedagoji Okulunda okumak zorunda kalır. O vakit mühendis olma ümidi söner ve şair olma hayali yeniden ortaya çıkar [4, s. 431].

1946 yılında Azilhan, dokuz yıl boyunca sevdiği kadın Halima ile bir aile kurar. Halima onun sadece eşi değil, aynı zamanda editörü, danışmanı, ortak yazarı ve sekreteriydi. Yazar, kendisinden on yıl önce ölen hayat arkadaşı için 'Mángilik Mahabbat Jyry: Halima' adlı bir kitap yazar. Eser, yazarın sevdiği kadın Halima'ya olan sonsuz aşkını anlatır. "Halima" başlıklı ilk bölümünde, Halima'nın sahip olduğu şaşırtıcı nitelikleri anlatır. Özellikle tüm kadınların değerli olduğunu, onların birer mucize olduklarını ama erkeklerin onların güzel olduğunu bilmediklerini vurgulayarak: 'Halima uzattığımda elimi, düşündüğümde düşüncemi uzatırdı. Aklıma akıl, onuruma onur katardı. Üzüldüğümde neşelendirenim, hatalı olduğumda

düzeltenimdi. Zekâsı ve ansiklopedik bilgisiyle hep yardımcı olurdu. Ruh arkadaşım, edebi yoldaşım, canım, asil dostum Halima böyle biriydi.’ [7, s. 136] diye anlatır. Eser, insanların topluma, sevgiye karşı görevlerinin ne olduğunu iyi açıklarken, bir Kazak kadını nasıl görünmeli, hangi ulusal ahlâkî nitelikleri korumalı gibi düşüncelerini de kağıda döker. Halima Özbaqanova da II. Dünya Savaşı’nda askerdi - doğuda telsiz operatörü ve Moskova’da askeri sansürcüydü. Onun da askeri rütbesi çavuştu. İki oğlu ve iki kızları vardı [21, s. 29-30].

II. Dünya Savaşı (1941-1945) başladığında Azilhan daha on dokuz yaşındayken askere alınır. Başta 100. Kazak Özerk Tüfek Tuğayının bir parçası olarak Kalinin, II. Baltık, I ve II. Belarus cephelerinde Alman faşistleriyle savaşan yazardır. Yazarın yaşamı ve yazarlık hayatında önemli rol alan II. Dünya Savaşı dönemidir. Bu dönem yazarın hayatının oluşumu ve güçlenmesine yardımcı olmuştur. Savaş esnasında gördüğü yiğitlik ve kahramanlıkları eserlerine yansıtmıştır. O vakitte yazdığı şiirleri, askeri hikâyeleri ve makaleleri cephe, Cumhuriyet ve bölge gazetelerinde sürekli yayımlanmıştır [15, s. 182-183].

Savaşın sona ermesiyle herkes alelacele evine, ailesine dönmek isterken, yazar evde onu kimse beklemediği için direkt üniversiteye kayıt yaptırmaya gider. Bununla ilgili bir kitabında şöyle der: *Ben 5 Aralık 1941 yılında orduya katıldım. Orada henüz on dokuz değildim. Sonra 15 Kasım 1945 yılında askerden dönünce memlekete gitmeden hemen Almatı’daki Kazak Devlet Üniversitesine girdim* [22, s. 303].

II. Dünya Savaşından döndükten sonra Kazak Devlet Üniversitesi Filoloji Fakültesinden mezun olmuştur. İlk şiir ve makaleleri ilçe, bölge ve cumhuriyet dergilerinde yayımlanmıştır. Azilhan Nurşayıhov 40’tan fazla kitap yazmış ve bunların çoğu savaşla ilgilidir. Nurşayıhov’un çalışmalarındaki eğitim fikirleri hayatı, insanı sevmekten başlayıp gençleri, vatani korumayı, cesaret ve kahramanlık duygularını yaygınlaştırmayı, emeği sevmeyi, ülkesini seven vatandaşları yetiştirmeyi, ahlâkî nitelikleri teşvik etmeyi, bilinci geliştirmeyi ve millî ruhu yükseltmeyi amaçlamaktadır [9, s. 17].

Savaş alanında hem silah hem de kalemi ile savaşan Nurşayıhov’un bir diğer görevi yazarlıktı. Cephedeki savaşçı arkadaşlarının cesaretlerini övdüğü şiirler, denemeler, makaleler yazmıştır. Onlar, Sovyetler Birliği Kahramanı Manshuk Mametova’ya adanmış “Jan Qurby” (Can Arkadaşım), Kazym Koshekov ve Abdirakhman Bimurzin’in cesaretini övdüğü “Ósiet” (Vasiyet), “Jas Batyr” (Genç Kahraman), bunun gibi “Polkovnik Baimoldıngе” (Albay Baymoldin’a), “Snaiper Ybyrayım Suleimenovke” (Keskin nişancı İbrahim Süleymanov), “Eki Serjant” (İki Çavuş) adlı şiirlerdi [22, s. 18]. Azilhan Büyük Vatanseverlik Savaşında

cephe gazeteleriyle başlayan yazarlık kariyerini hayatının son anına kadar kesintiye uğratmadı.

En önemlisi eskiden ‘Leninshil Jas’ gazetesine bir zarfta on şiir göndermiş olsa da hiçbiri yayımlanamamıştır. Artık şiirleri tugay gazetelerinde çıkmaya başlamıştır. Eskiden sadece bir şiir yazdığı için şair olduğunu düşünürken, tugay gazetesinde ‘‘Küçük çavuş A.Nurşayihov’’ adıyla yayınlanmaya başladıktan sonra büyük bir şair olduğunu düşünmeye başlar [8, s. 400]. Bununla ilgili yazar kitabında şöyle der: *Kıdemli Teğmen D.Kosanov: Bir gün basımevine kumral tenli, çekingen, kısa boylu bir delikanlı gelip isteğini ifade etmek için izin istedi. Basım evi çalışanları ilk başta yoksa bu o delikanlı mı diye biraz şaşırıldı. Evet, gerçekten de bizim yazarımız komsomol Nurşayihov’muş. Askeri muhabirin basımevi ile arkadaşlığı böyle başlamıştı. O zamandan beri yoldaş Nurşayihov aktif bir askeri muhabir olarak gazetemize sürekli olarak katkıda bulunmuştur. Nurşayihov daha sonra şiir yazmaya başladı. Bu alanda da kendisinin yetenekli olduğunu göstermiştir* [5, s. 236]. Şiirleri askerler tarafından beğenilerek okunmuş, çok takdir edilmiştir. Şiirleri Vatan’a, Kızıl Ordu’ya olan ‘ateşli’ sevgiyle doludur.

Azilhan, savaştan sonra Kazak Devlet Üniversitesi Filoloji Fakültesi’nden mezun olmuştur. Kariyerine öğretmen olarak başlayan yazar eski bölgesel ‘Ekpindi’ (şimdiki ‘Semeı Tańy’) gazetesinde, cumhuriyet gazetesi ‘Qazaqstan Pioneri’nde, ‘Sosialistik Qazaqstan’ gazetesinde, Pavlodar bölgesel ‘Qyzyl Tý’ gazetelerinde çalışmıştır. Aynı zamanda ‘Qazaqstan Pioneri’ gazetesinin bölüm başkanı, cumhuriyet gazetesi ‘Sosialistik Qazaqstan’ bölüm başkanı, Pavlodar bölgesel ‘Qyzyl Tý’ gazetesinin editörü, ‘Qazaq Ádebieti’ gazetesinin genel editörü, Kazak Sovyet Ansiklopedisi dil, edebiyat ve folklor yayın kurulu başkanı, M. Auezov’un adını taşıyan Edebiyat ve Sanat Enstitüsü’nde araştırmacı, bölüm başkanı, Kazakistan Yazarlar Birliği Nesir Konseyi başkanı, Genç Edebiyatçılar Konseyi başkanı gibi görevler de yapmıştır [20, s. 12].

Azilhan Nurşayihov’un resmi gazetecilik kariyeri 1947 yılında başlar. Eğitiminin ardından altı aylık akademik izin isteyip, memleketine gelir ve sevdiği kız Halima ile yuva kurup, altı yıldır bakımsız olan baba evine yerleşirler. Nurşayihov geçici olarak bölgesel gazete Ekpindi’nin dört ilçesinde özel muhabiri olarak çalışır. Daha sonra eğitimine devam ederken, cumhuriyetin ana gazetesi ‘Sosialistik Qazaqstan’ gazetesinde çalışır. 1949’da mezun olduktan sonra ‘Pioner’ dergisine, ardından da aşına olduğu ‘Sosialistik Qazaqstan’ gazetesinde çalışır [13, s. 319].

Mauitkazy Zukenuly’nın ‘Surapyl Soǵys Sarbazdary’adlı kitabında sorduğu sorulara: Kendinizi bir gazeteci olarak mı ya da yazar olarak mı görürsünüz? Sizce hangi niteliğiniz daha baskın? Şair olarak başlasam da

gazeteci olarak tanındığımı hiçbir zaman unutamam cevabını vererek [24, s. 30]. gazeteciliğin de ne kadar önemli olduğunu söyler.

Kazak edebiyatı tarihinde, eserlerinin paha biçilemez zenginliği ile öne çıkan ve Kazak edebiyatı tarihindeki yerini ince lirizm, yüce romantizm ve geniş destansı nefesle yansıtmayı başaran halk yazarı Nurşayıhov birçok eserin sahibidir. Onun çalışması çok yönlüdür. Gazetecilik hayatına günlük-denemeden başlayıp, hikâyeler, öyküler ve romanlara kadar yazmıştır. Yazarın 'Alystağy Áydanda' (1956), 'Tyń Astyğy' (1958), 'Ertis Jağasynda' (1959), 'Jomart Ólke' (1960), 'Mahmet Qayırbayev' (1967), 'Jer Týraly Jyr' (1974), 'Men Jýrnalıspin' (1978), 'Komýnıs Týraly Sóz' (1982) adlı denemeler derlemesi, 'Mahabbat Jyry' (1964), 'Botakóz', 'Eski dápter', 'Ásem' (1966), 'Altyn Soqpaq' (1967), 'Batyrdyń Ómiri' (1969), 'Mahabbat Qyzyq Mol Jyldar' (1970, 1972), 'Aqıqat pen Ányz' (1976, 1978), 'Avtoportret' (1977), 'Toğyz Tolğay' (1977), 'Ómir Órnekeri' (2000), 'Máńgilik Mahabbat Jyry' (2005) kitapları herkesin sevecek okuduğu kitaplardır [12, s. 15].

Nurşayıhov Raqymjan Turysbek'e verdiği sohbette yazdığı eserler hakkında şöyle der: '*Tüm karakterler hayattan alınan gerçek insanlardır. Eserlerimde anlatılan olaylar onlara aittir. Sadece bazı karakterler yeniden adlandırıldı. Genel olarak yazma deneyimim ve yaratıcı çalışmam yaşamla yakından ilgili olan veya gördüklerim ile alakalıdır. Kurgusal bir eser yazmadım. Her şeyin gerçekleri ve izleri vardır*' [17, s. 563]. O yüzden de Nurşayıhov'un eserlerinin ve makalelerinin karakterlerine baktığımızda, kişiliği ve ahlâkı ile tanılan ülkemizin onurlu vatandaşları (Baýyrjan Momyshuly, Málík Ğabdýllın, Mahmet Qayırbayev, Mánshúk Mámetova, Muhtar Áyezov, Sábıt Muqanov, Muqan Imanjanov, Boris Polevoı, Altynbek Dáribayev, Kúlái Sharbaqbaeva, Ilias Qydyrbayev ve Egemqul Tastambaev vb.) akla gelir.

Nurşayıhov, dilbilimci yazarlarımızdan biridir. Bir kişinin ruhunu derinden hissedebilir ve onu dolu ve canlı şekilde okuyucuya sunabilen özelliği vardır. Ayrıca, karakterleri de güzel konuşur, deyimsele ifadeleri kullanmakta yeteneklidirler. Keskin denklemler, mecazî figürler, karşılaştırmalar vardır. Özellikle, diyalogları canlı ve anlamlı olduğunu eserlerine bakınca anlamak zor değildir [1, s. 15]. Buradan da Nurşayıhov'un eserlerindeki karakterlerin konuşmasına ve konuşma tarzına ciddi bir şekilde ele aldığımızı görebiliriz. Karakterlerini atasözleri, deyimsele ifadeler, mecazî benzetmeler ve figüratif denklemler ile konuşturabilmiştir. Bütün bunlar yazarın dil zenginliğinin göstergesidir.

1972 yılından itibaren yazarlıkla ilgilenmeye başlayan Nurşayıhov gazeteciliği de unutmuyup sık sık gazetede makale ve denemeler yayımlamış. Qasım Sharipov'a göre: Nurşayıhov kendine has özelliği var

bir yazardır. Azilhan'ın diğerlerinden farklılığı eserleri için bir karakter icat etmemesi, onu halk arasında araması ve bulmasıdır. Çağdaşlarımızın, emekçilerin, II. Dünya Savaşı askerlerinin uyumlu görünümünü tasvir eder ve gösterir. Bu açıdan ona gazeteci-yazar diyebiliriz [19, s. 124].

Gazeteciyken Azilhan hem işinden hem de çalışmalarından dolayı ülkeyi, toprakları kapsamlı bir şekilde gezmiş, birçok insanla tanışmış, röportaj yapmış ve birçok kaderi görmüştür. Yazarlar, nektar toplayan her çiçeğe konan bir bal arısı gibidir, her insanla etkileşiminden beslenir. Yazar da her seyahatinde bir not defterini doldurarak geri dönermiş. Bu tür irili ufaklı defterlerin sayısı yüzü aşkındır. Küçük hikâyeler, diyaloglar ve şiirler bunların hepsi deftere yazılmıştır. Verdiği bir sohbet: *'Günlük yazmaya başladığımdan beri 50 yıl geçmiş (1953-2003 yıllarını kastediyorum). 1953 yılına kadar ve ondan sonra iş gezisindeyken yazdığım yaklaşık 150 not defterim var. Onlar da ülkenin hayatından olaylarla doludur. 1945-1949 döneminde, savaştan sonra öğrenciyken günlük yazma fırsatım olmadı. Hayatım çok zordu. Ve 1941-1945'te savaştayken yazdığım 16 defter, bahsi geçen günlüklerin dışında kalan şeylerdir'* [22, s. 338]. Aldığı notlar önce zihninde sindirilmiş, yazarın kalbine nüfuz etmiş, saflaştırılmış ve kağıda dökülmüştür, sonra da güzel eserler ortaya çıkmış. Azilhan, savaş yıllarında 'Askeri Günlük' tutmuştur. Savaşa gittiği günden vatana dönene kadar savaş hakkında ve cepheye giden yoldaşlarının ölümünü kaleme almıştır.

Romanlarından ilki olan 'Mahabbat qyzyq mol jyldar' 1970 yılında yazılmıştır. Roman okuyucular tarafından o kadar sevilerek okundu ki, hemen hemen her gencin yastığının altında bu roman bulunurdu. Kitap şu anda bile öğrencilerin elinden düşmüş değil. Romanın temel amacı ahlak, estetik eğitim, ruhun saflığının gösterilmesi, şeffaf aşk konularını vermektir. Her genç insan bu romanın ruhuyla yetiştiğini söyleyebiliriz.

Yazarın eserleri bugüne kadar kıymetini yitirmemiştir. '...eğer gerçek tarih büyük olaylar ve ünlülerin hayatlarıyla bağlantılı olarak yazılsaydı, o zaman Azilhan Nurşayihov'un eserleri gelecek için çok gerekli, uzun ömürlü eserler arasında bir yeri hak ediyor olacaktı'' [23, s. 72].

Yazarın 'Aqiqat pen Ańyz' (Gerçek ve Efsane) romanında ise Sovyetler Birliği kahramanı Bauyrjan Momışulı'nın canlı görüntüsü tasvir edilmiştir.

Nurşayihov hem yaşadığı dönemin çelişkilerini hem de elde ettiği başarıyı da gerçekçi bir şekilde anlatmıştır. O kazak deneme türünün diyalog temelli formunu yarattı. Onun 'Komýnis týraly sóz' (Komünist Hakkında Bir Söz), 'Partıalyq tapsyrma' (Parti Ataması) denemelerinden 'Aqiqat pen Ańyz' romanına kadar uzanan yol, bunun kanıtıdır [10, s. 345].

Nurşayihov 1980 yılında ‘Aқиқat pen Аңыз’ roman-diyaloğu için Abay Devlet Ödülü’ne layık görülmüştür. Aynı roman-diyaloğu ve askeri hikâyeleri için Aleksandr Fadeyev adını taşıyan Uluslararası Ödülü almıştır [18, s. 200].

Yazar Qaisar Alim’in ‘‘Mahabbat Jyrshysy’’ (Aşk Şarkıcısı) adlı derlemesinin yazılmasına sebep olan Azilhan Nurşayihov ikisinin 30 yıl boyunca mektuplaşmaları ile yazılan bir eserde Nurşayihov: ‘Savaş sırasındaki emeğimden dolayı III.derece Dañq (Şöhret), II.derece Otan soğysy (Vatan Savaşı) rozetleri ile, ‘‘Özel Liyakat İçin’, ‘Kahramanlığı İçin’, ‘Varşova’yı Kurtardığı İçin’, ‘Almanya’yı Yendiği İçin’ madalyaları ve ‘Kızıl Ordu’nun En İyisi’ rozetine layık görüldüğünü yazar [22, s. 22].

Çeviri sanatı kutsal ve değerli iştir. Yazar çeviri meselesini genel edebiyat meselesinin bir parçası olarak değerlendirmiştir. Yazarın çeviri işiyle uğraşması, yazarlık çalışmasına da olumlu ve ciddi katkısı olmuştur. I. Bunin, M. Sholokhov, P. Pavlenko, A. Jacobson ve diğer ünlü kişilerin eserlerini Kazakçaya çevirmiştir. Nurşayihov’un eserleri de Kırgız, Özbek, Moldova, Tatar, Tacik ve Yakut dillerine tercuman edilmiştir [18, s. 200].

Nurşayihov’un çalışmasının diğer yazarlardan farkı epistolar¹ türünde yazılan birçok eserleri olmasıdır. Bu türde yazılan eserlerinde o dönemdeki halkın tarihi, milletin kaderi, Kazak halkının nadide yiğitleri ve onların çevresindeki arkadaşları büyük ölçüde anlatılmıştır.

Nurşayihov’un denemelerinde öne çıkan bir diğer özellik ise denemelerinin çeşitli formlarda olmasıdır. O denemenin çağdaş imajını betimlemek üzere tasarlanmış portre türünde, bütün bir semtin hayatını kapsayan analitik, problematik türlerine ve deneme-diyalog, deneme-mektup gibi ender türlerde de yazılar yazan bir gazetecidir. Her türdeki denemelere kendi tarzını yansıtmıştır. Denemelerinde olaylar, çalışma süreçleri, karakter çatışmaları, gerçek diyaloglar ve psikolojik karakterizasyon, atasözleri ve deyimler kullanılmıştır. Sanatsal bir görüntü yaratmanın yöntemi karakterizasyon dersek, Nurşayihov bu sanatsal yöntemi özgünlüğüyle eserlerinde kullanabilmiştir [19, s. 144]. Bu yüzden onun eserlerinden karakterizasyonun çeşitli örneklerini görebiliriz. Örneğin, yazarın doğrudan karakterizasyonu, dolaylı karakterizasyon, başkalarının veya karakterin kendisinin karakterize etmesi, bireysel karakterizasyon, grup karakterizasyonu ve karakterizasyon-portre vb.

Zemolla Qabdolov, Nurşayihov hakkında şöyle der: ‘Sadece’ gerçekleri yazar. Gerçekleri yazmakla yetinmeyip toplumdaki önemli problemlerle bağlantılı olarak yazar. İnsan karakterini ayrıntılı olarak

¹ Epistolar ya da mektup (Yunanca, epistole, mektup, mesaj), eserlerde bir ya da daha fazla karakter tarafından yazılan bir dizi mektuptan oluşan türdür.

açıklar. Akıcı bir dil ve zarif bir üslupla aktarır. Hayatın gerçekliğini, insan karakterini kendi yeni tarzında, farklı bir biçimde özetler. Nurşayihov hayat gerçekliğindeki insan davranışlarındaki kıvrımları gören, gözlemleyen ve keşfeden bir yazardır. Bu özelliği onu eserlerindeki detay hassasiyetine götürmüştür [16, s. 238].

Yazar Pavlodar'daki bölgesel 'Kızıl Tu' gazetesinin editörüken, Bayanauıl bölgesine bir iş gezisine gitmiştir. O sene kış sert geçmiş ve kıtlık olmuştur. Nedenini araştırmaya gelen gazeteci, bölgede bir konferansa rastlamıştır. Sonuna kadar konferansa katılır ve böylece bölgedeki temel sorunları anlamış olur. Pavlodar'a döndükten sonra Ocak 1955'te 'Konferans' adında (daha sonra 'Talqy' olarak anılacaktır) 'Leninshil Jas' gazetesinin üç sayısında bir problem-analitik makale yazmıştır. Daha sonra bu yaklaşımı kullanarak 'Alystağy Aýdanda' başlıklı uzun bir eser yayınlamıştır [10, s. 137].

Nurşayihov'un '**Alystağy Aýdanda**' eseri esas olarak uzak bir bölgenin yaşamını kapsar. Bu eser yedi bölümden oluşmaktadır; 'Talqy' (Eleştiri), 'Alystağy Aýdanda' (Uzaktaki Semtte), Aýyl Balasy (Köy Çocuğu), Kombanshy (Biçerdöver Şoförü), Másele Qaida Jatyr (Sorun Nerede), Sheshen (Hatip) ve Ýáde (Söz). Bu yedi bölümün hepsi ortak bir temaya sahiptir. O tema ise ekin eken, hayvan yetiştiren köy halkının işi, hayatı, sevinçleri ve üzüntüleridir. Bu eserin yazılmasına en çok katkısı olan Muqan İmanjanov diyebiliriz. Bu durumu zaten kitaplarından birinde şöyle anlatır: '*Alystağy Aýdanda* ilk denememi yazmama neden olanlardan biri Muqan idi. Pavlodar'dan gönderdiğim zaman denememi '*Mazasyzdyq*' (Endişe) diye adlandırmıştım. Onu '*Alystağy aýdanda*' diye değiştiren de Muqan. Denememi derginin iki sayısında kazakça yayınlattı, onu Rusçaya çevirisini yaptırıp yayına veren de o idi. Eğer Muqan 1954 yılında Pavlodar'a gelmeseydi benim yazar olup olmayacağım belli değildi. Belki bir şeyler yazardım ama o hiçbir yerde yayınlanmazdı. Ve eğer yazdıklarım hiçbir yerde yayınlanmasaydı bir zamanlar şiir yazmayı bıraktığım gibi herhangi bir deneme ya da hikâye de yazmazdım.' [6, s. 147]. Sonra da öğretmeni olarak bildiği Muqan İmanjanov'a 'Qalamger Jáne Onyń Dostary' adlı kitabını adamıştır.

Nurşayihov'un dışarıdan toplantı raporu olarak gözüken bilgilere can verip komsomol konferansında dile getirilen söz ve düşünceler ile yaşam tablosunu oluşturan, insan karakterlerini başarıyla oluşturan denemesinden birine '**Talqy**' (Eleştiri) adı verir.

Hikâyenin konusu ilçede düzenlenen Komsomol konferansıdır. Bu konferansa katılan Eleutayev ve Molşin'in karakterlerini, psikolojilerini göstermedeki yazarın becerisini, hayal gücünün ve kaleminin kuvvetli olduğunu gösterir.

Yazar kahramanlarını şöyle anlatır: ‘Sağında oturan Komsomol komitesinin ikinci sekreteri Molşin’e Budnikova’nın nereli olduğunu sormuştu o kendi kendine gülerek, bilmiyorum diyerek başını salladı. Zaten kırmızı yüzü daha da kızarmaya başladı. Başını salladığında gözüne çarpan uzun saç ‘düşeceğim, düşeceğim’ derken atın dizginlerini bırakıp yeleye tutunan bir çocuğun korkmuş yüzünü hayal ettirdi.’ [3, s. 5]. Yazar bu portre ile kahramanın ruh halini mecazî yönden göstermeyi başarmıştır.

Yazar, uzak bir bölgedeki çobanlar arasında çeşitli harika nitelikler bulur ve bunları mümkün olduğunca göstermeye çalışır. Onların hayatları, hatta evinin içi, lamba ve sobası, el değirmeni, masadaki tatlıları, ev sahiplerinin misafirperverliği ve samimiyeti bunların hepsi yazarın gözünden kaçmaz.

Fırtına bozkırdaki azıcık otları gömdü, her dağın çukurundaki bir çatlak, bitkin, ahırların kapılarını eşit şekilde kapatıp, üzerlerinde şeytan gibi oynayıp durdu. Adam bozkırı arayıp, karı kazıyıp, samanları topladı, fırtınadan sonra karla kaplanmış olan ahırları kardan temizledi ve soğuktan dillerini ısırarak, dişlerini gıcırdatan hayvanların ağızına yem verdi. İlkbahar da tıpkı insana inat edermişcesine lastik ip gibi uzamıştı. İyilikten ümit kesmeyen semt insanları her güne umutla bakıp, sabırsızlıkla bekleyen, hasta çocuğunun kirpiklerini izleyen anne gibi bakıyordu. [3, s. 21-22]. ‘Sulu Dağ’ın’ olumsuz tarafında yer alan yeni sovhozun kışın soğuğuyla mücadelesi, emekçilerin yaşamı işte böyle anlatılır. ‘**Alystağy aydanda**’ eseri ilçe başkanı Asanov’un uzak bir bölgedeki çiftliği ziyareti hakkındadır. Eserin kahramanı günümüzde elde ettiği başarıyı kolay elde ettiğini düşünen dar görüşlü bir insan değildir. O geleceği bugünden daha çok düşünen, her zaman ileriye görebilen bir çalışandır.

Nurşayihov ‘Alystağy aydanda’ eserinin ana karakteri olan bölge parti komitesinin sekreteri Asanov’un karakterini iyi bir biçimde anlatmıştır. Çalışkan yönetici başkaları gibi sıcak koltuğunda oturmaz. Aksine o semtteki kolhoz ve sovhozların, çiftlikler ile hayvan kışlaklarını gezip halk ile el ele çalışan gayretli, becerikli yönetici değil, aynı zamanda geniş bir bakış açısına sahip, günümüzün hayatına bağlanmamayı, geleceğe bakmayı, çalışmalarını gecikmeden planlamayı bilen vizyoner bir insandır. O çalışanlardan sadece iş talep etmekle kalmayıp onların durumunu ve günlük hayatını da önemseyen şefkatli, nazik bir yöneticidir. Hatta köyü gezmeye gittiğinde bile yanına yerel gazetelerin temsilcilerini birlikte götürmeyi alışkanlık haline getirmiştir. Çalışanların itibarını yükseltmek için basında yer almalarına talimat vermeyi iki yöneticinin biri dikkate almaz. Hatta bir defasında Asanov bölge gazetesinin editörüne şöyle der: ‘Siz, gazete çalışanları, sayıları yerli yersiz dizmeyi ne zaman bırakacaksınız? Niye insanın gönlünü, kalbini, iç dünyasını göstermiyorsunuz? Sizin gazetenizde

insan gördüğümü hatırlamıyorum. Gördüğüm hep sayı.’ [3, s. 28] diyerek halkın günlük hayatından daha çok bahsetmelerini söyler. Elbette bu eserdeki kahramanın düşündürücü fikri gazeteci Nurşayihov’un kendisine yönelttiği talebi, sağlam bir ilkesidir diyebiliriz. Çünkü Azilhan Nurşayihov basit bir gazete makalesinin niteşğini yükseltmiş ve hatta onu edebi bir deneme statüsüne getirmiştir. ‘Uzaktaki Semtte’ eseri hakkında yazar Muqan Imanjanov şöyle der: ‘*Bir toplantıda herhangi bir olay örgüsü bulmanın imkansız olduğu gibi, basit bir toplantıdan böyle bir hikâye yaratmak da bir yaşam çalışması, bir beceridir. Evet, evet, deneme bu. Bununla deneme yazmayı biraz zorlaştırdın. Ne olmuş, doğru. Zorlaşsın.*’ [14, s. 20].

‘**Aýyl balasy**’ (Köy Çocuğu) adlı eserde Jaña Jol kolhozundaki köy halkının yaşam tarzını anlatan bir denemedir. Makale küçük çocuk Serkenbay’ın ağabeyi olarak çok sevdiği Nurjan Ádilhanov’a yazdığı bir mektup ile başlar. Ana karakter 3. sınıf öğrencisi Serkenbay adında bir çocuktur. Köydeki bu Serkenbay gibi küçük çocuklar yazın ekin ekmek, onları biçmek, toplamak, hayvanlara bakmak ve ev inşaatı gibi işler için köy halkına para ve tahıl karşılığında yardım ederler. Köye gelen fotoğrafçı Nurjan Ádilhanov kolhoz partisi örgütü sekreteri Omar Molşin ile köyü gezerek orada çalışan çocukları, ekmek parasını nasıl bulduklarını kendi gözleriyle görür. Serkenbay ilkokul 3. sınıf öğrencisidir ve kitap okumayı çok seven, köydeki bütün çocuk kitaplarını okumuş, kendi yaşlarından daha çok para kazanan, yabancı atı rahatça ehlileştirebilen kendi yaşına göre zeki, cesur ve becerikli bir çocuktur. Makalede parti sekreteri ile köyü gezen misafirlere yabancı atı tek başına nasıl ehlileştirdiğini anlatmaktadır. Eserde sekreter sürekli Serkenbay’ı diğer çocuklardan daha üstün olarak görür, onu hep becerikli diye över. Serkenbay köylülerin süt kısıraklarını ve binış atlarını gece otlatmaya götürür sabah geri getirir, böylelikle köy halkına yaşlı veya genç demeden hemen yardımlarına koşar. İşte bu çocuğun hayali kendi evinde kitap rafı olmasıdır.

‘**Kombanshy**’ (Biçerdöver sürücüsü) adlı denemesi kolhoz çalışanlarının günlük hayatını anlatan hikâyedir. Hikâye Kozybek Arynov’un röportajı ile başlamaktadır. Kuibyşev semti Arynov’un hem doğduğu hem şu anda çalışmakta olduğu yerdir. 1928 yılında organize olan Leninşil kolhozuna ilk üyelerinden biri olarak artele (Artel, gönüllü emekçiler birliği) girer. Arynov II.Dünya Savaşı sırasında ağır topçu olarak görev almıştır. Savaş bittikten sonra da MTİ’ye gelip traktör, biçerdöver vb. onarım işine yardımcı olmuştur. Onarım işi bittikten sonra da kolhozda yeri geldiğinde biçerdöver sürücüsü, yeri geldiğinde traktör sürücüsü olarak çalışmıştır. Arynov çok çalışkan, evine ekmek götürebilmek için ve kışın hayvanların aç kalmaması için gece gündüz çalışan biridir. Yeri geldiğinde

ustabaşı Tüsip'i de çalışan az olduğundan dolayı çalıştırmayı başarmıştır yani onun için görevinden daha önemli hiçbir şey yok demektir.

'**Másele Qaida Jatyr**' (Sorun Nerede) adlı denemesi şöyle başlar: Böylelikle ben bir hikâye yazdım. Eleusizov hikâye yazmanın hiç kolay olmadığını söylemiştir. Hikâyelerini yazarken kahramanının evine gelmiş, onun iş yerine gidip gece gündüz yanından ayrılmadan yazıp bitirmiş. Hikâye yazarken de kendisi gibi hikâye yazan yazarların eserlerini incelediğini ve nihayetinde 2 ay sonra o hikâyeyi tamamladığını ve hikâye yazmanın hiç kolay olmadığını söylemiştir. Diğer yandan da Ermekbayev ve Joldin adlı çalışanlar bu tür eserleri gün içerisinde yazıp bitirmeye alışkın olduklarını söylemiştir. Yazdığı eseri arkadaşlarının edebi dergiye ver dediği tekliften sonra eserin baskısını alıp uçak ile başkentteki dergiye gönderir. Birkaç hafta beklemiş fakat cevap gelmeyince de aklından çıkmış. Bir gün beklenmedik bir anda başkente iş gezisine gitmesi gerektiğini öğrenir. Gitmişken de o dergiye uğrayıp hikâyenin niye basılmadığını sorar. Dergi editörü onların dergisinin sanatsal dergi olduğunu, hikâyenin ise gazete hikâyesi olduğunu söyler. Evine döndükten sonra Eleusizov'un arkadaşları bu durum hakkındaki düşüncelerini söylemeye başlarlar. Aşım diye bir arkadaşım bizde deneme yazmayı ciddiye almazlar. Bütün yazarların bildikleri sadece roman, öykü ve piyes. Hangisi denemeyi biliyor? İşte sorun burada. Sonra Eleusizov deneme yazılması lazım diye bitirir hikâyeyi.

'**Sheshen**' (Hatip) denemesi çocukluğundan beri kafası oval, dişleri seyrek ve ayakları eğri olan Adilhan adlı çocuk hakkındadır. Bu özelliklerini hep saklamaya çalışan çocuk çoğu zaman arkadaşlarının alayına maruz kalmıştır. Çocukluğundan beri şiire ilgisi olan bu çocuk bir gün komşu köye giderken bir yaşlı adama yardım eder. İki tanışır sonra da ihtiyar çocuğa nadir dişlerinden dolayı hatip olacağını söyler. O günden sonra çocuğun elinden kitap düşmez. İlçe, bölge ve cumhuriyet gazetelerine şiirlerini gönderir ama herkes onun bir şair olmayacağını söyler. Ortaokulu bitirdikten sonra Almatı'ya gelir. Şair olması için Filoloji Fakültesine başvurur ama kazanamaz. Tekrar sınava girdikten sonra zar zor gazetecilik bölümünü kazanır. Bir gün üniversitede şiir akşamı düzenlenir. O çocuk şairleri merakla dinlemeye başlar ama o sadece şairlerin dişlerine bakar. Oysaki o bütün şairlerin dişlerinin nadir olacağını düşünürdü ama oradaki şairlerin hepsinin dişleri güzeldi. Sadece bir tanesinin kesici dişinin olmadığını görünce aralarındaki en iyisi budur diye onun bütün şiirlerini okumaya başlar. Ama şiirlerinden güzelini bulamaz ve kütüphaneciye kitapları verir. O anda bir dergi görür. Rastgele bakarken 'tıbbi tavsiye' başlıklı makale gözüne çarpar. Orada kafası oval, dişleri seyrek ve ayakları çarpık olan çocukların raşitizm ile hastalandığını öğrenir. O günden sonra

ihtiyarın hatip olacaksın dediğini unuttur, seneye başka bir enstitüyü kazandığını söylemiştir.

‘**Yáde**’ (Söz) denemesi başta bölge yürütme kurulu başkanı Rakmet (bazı arkadaşları Raka der) İsmailoviç Mahambetov olmak üzere yürütme komitesi, ilçe çalışanları, Bölge Komitesinin icracı olmayan departmanlarının çalışanları ve gazete çalışanlarının toplandığı konferans ile başlar. Bu toplantıda ilk olarak Kalinin ilçe yönetim kurulu başkanı Ahmet Dairbayev yeni yerleşimciler için inşa etmekte olan evler hakkında rapor vermeye başlar. Rapor bitmeden Mahambetov Dairbayev’a ne kadar ev inşa etmeleri gerektiğini ister Dairbayev da kolhozda 100 ev inşa etmeleri, ayrıca inşaat tröstünün de 100 ev inşa etmesi gerektiğini söyler. Onlar ne zaman yeni eve gireceğini sorduğunda ise Dairbayev cevap veremez çünkü evin inşaatı henüz başlamamıştı. Bu kadar basit soruya cevap veremediği için Mahambetov hayli kızar ve eğer Dairbayev bu toplantıda sorumluluğunu gösterip eksiklerini gidermeye söz vermezse, ceza vermeye mecbur olduğunu söyler. Bundan sonra Dairbayev Mahambetov’a 15 Ağustos’ta yerleşimcilerin yeni eve gireceklerine dair söz verir. Ama toplantıya katılan diğer üyeler 15 Ağustos’a kadar bitmesi mümkün olmadığını söyleyip itiraz etmeye başladığı esnada Dairbayev hangi koşullarda çalıştığımızı bilmiyorsunuz, 15 Ağustos dediysem o vakitte bitecek der. Sonra 10 dakikalık mola verilir. Gazeteci iki aydan beri hiçbir şey yapmamış, bir buçuk ay içerisinde 100 ev nasıl bitecek sorusunu direkt Dairbayev’a sorar. Yarım ay önce başka bir toplantıda sırf söz vermediğim için herkes tarafından azarlanmışım ama bugün söz verdiğim için ceza almadım. Dairbayev gazeteciye daha çok söz verdim cümlesini duyacağını söyler ve gider. Sonra gazetecinin katıldığı birçok toplantılarda aynı cümle tekrarlanır. Birkaç ay sonra gazeteci ile Dairbayev tekrar bir toplantıda bir araya gelirler ve gazeteci verdiği sözün ne durumda olduğunu merak eder. Dairbayev ev inşaatının daha bitmediğini söyler ve gazeteciye bu söz verme konusu hakkında niye yazmadıklarını, niye söz verip de tutamayanları eleştirmediklerini sorar. Dairbayev’in bu dediklerinde suçlama da iyi bir çalışanın acıması da vardı.

Sonuç

Azilhan Nurşayıhov, yaşam deneyimini başarılı bir şekilde sanat eserine dönüştürmeyi başarmış bir yazardır. Eserlerinde monologlar, diyaloglar, psikoloji ve lirizm tekniklerini kullanarak edebî süreçte düşüncesini geliştirmede büyük başarı elde etmiştir. Modern küreselleşme çağında, ulusal gelenek ve görenekleri kaybetmemek için eserlerinde ulusumuzun yüzyıllar boyunca oluşmuş güzel niteliklerini yorulmadan tanıtmıştır.

Nurşayihov'un yaşamı ve ahlakına, yaratıcılık mirasına dikkatlice baktığımızda, yazarın her eserine büyük saygı duyduğunu, kalem ile kağıdın yüceliğini ve gücünü derinden hissettiğini, halk eğitimine çok önem verdiğini, öğretmenleri ile arkadaşlarına, genç yazarlara ve edebiyatçılara, öğrencilere şefkatli kalbini gösterip, kollarını açtığını görebiliriz. Bu özellikler, yazarın çalışmalarından ve çeşitli türdeki eserlerinde görülmektedir.

Nurşayihov'un eserleri canlı görüntüler ile portreler açısından zengindir. Karakter nasıl olsa da karakterin gerçek imajını yaratmayı başarmıştır. Yazarın eserindeki olaylar karmaşık ve tartışmalı olmasa da, zamanın görüntüsü, çağdaş görünüşü, manevi nitelikler ve değerler verilmiştir. Bundan şöyle bir sonuca varabiliriz. Yazarın amacı, ruhun güzelliğini yakalamak, insanın 'gözünü değil gönlünü açmak', yüce sevgiyi eserlerine dahil etmektir.

Bir insan vefat ettiğinde, geride iyi ismi ve yaptıkları kalır. Doğu'da dedikleri gibi, 'Sadece bir kahramanın adı ve bir bilgenin konuşması ebedidir'. Konuşmaları her zaman bir bilgelik hazinesi olup hayatı her zaman takip edilecek bir örnek teşkil etmiştir. İnsanın yaşamı sadece Allah'ın bir armağanı değil, aynı zamanda herkesin 'İnsan' olarak kalmayı başaramadığı ciddi bir imtihandır. Azilhan Nurşayihov, vatanını savunmak için canını esirgemeyen fedakâr bir asker, insanları sevgiye ve iyiliğe çağıran kitaplarıyla sonsuza dek yaşayacak bir yazar, büyük harfle yazılan bir insan ve vatandaş olarak yolunu sürdürmüştür. Ölümünden yirmi gün önce, 24 Ocak 2011'de Azilhan Nurşayihov'un Ust-Kamenogorsk'taki Asya Oyunları meşalesini kabul etmesi, bayrak yarışının ilk aşamasının meşale taşıyıcılarından biri olması semboliktir. Şanlı meşale taşıyıcısı, hayatının ateşi söndüğünde 88 yaşındaydı. 12 şubat 2011 yılında Kazak Halk yazarı vefat etti ve geriye gelecek nesil için büyük bir miras bırakmıştır. Azilhan Nurşayihov son nefesine kadar sosyal hayata, sanat akşamlarına, okuyucuları ile buluşmalarda aktif rol almıştır.

Azilhan Nurşayihov, Halk Yazarı unvanını sadece doğal yeteneğinden dolayı değil, aynı zamanda ülkedeki sosyal ve siyasi durumlardan ve barış günü için verilen mücadeleden, çağdaşlarının kahramanca eylemlerini anlatmasından ve o dönemin daha iyi bir yaşam ve manevi zenginlik özlemleri ile ilgilendiğinden dolayı almıştır.

Nurşayihov her şeye rağmen Kazak kültürüne katkılarından dolayı dikkate değer bir yazardır.

Kaynakça

1. Dúisenov, Myrzabek, , Sezim shynaiylygy, Almatı: Qazaq Ádebieti Yay. 1971.
2. Nurşayihov, Azilhan, Áskerı Kúndelik, Almatı: Óner Yay. 2010.

3. Nurşayıhov, Azilhan, Alystağy Aýdanda, Almatı: Qazaqtyń Memlekettik Kórkem Ádebiyet Yay. 1956.
4. Nurşayıhov, Azilhan, Ómir Órnekeri, Almatı: Jazýshy Yay. 1987.
5. Nurşayıhov, Azilhan, Bozdaqtar, Almatı: Sanat Yay. 2005.
6. Nurşayıhov, Azilhan, Qalamger Jáne Onyń Dostary, Almatı: Ólke Yay. 2000.
7. Nurşayıhov, Azilhan, Máńgilik mahabbat jryy, Almatı: Ólke Yay. 2005.
8. Nurşayıhov, Azilhan, Tórt tomdyq shyǵarmalar jmaǵy, Almatı: Jazýshy Yay. 1992.
9. Esmyrzaeva A.O., Ázilhan Nurshayıqov shyǵarmalaryndaǵy tálim-tárbielik ıdeialar, Taraz: Bilimsel ve pedagogik dergi. 2014.
10. Jaqyp, Bauyrjan, Qazaq pýblisistikasynyń qalyptasý, damý joldary, Almatı: Bilim Yay. 2004.
11. Jaqyp, Bauyrjan, Pýblisistikalyq Shyǵarmashylyq Negizderi, Almatı: Qazaq Ýniversiteti Yay. 2007.
12. Toqtaǵazin, Muratbek, Derektilik pen Kórkemdik, Almatı: Arna Yay. 2012.
13. Toqtaǵulova A.N., Ázilhan Nurshayıqov Shyǵarmalaryndaǵy Patriottyq Tálim-Tárbienniń Máni, Petropavlovsk: “Qazaqstan Respublikasynyń Konstıtýsıasy – Qazirgi Zamanǵy Quqyqtıq Fenomen” Üniversitelerarası Öǵrenci Konferansı Bildirileri. 2015.
14. Taýkova, G., Amanova, S., Úsenova, G., Aziz júrek Áz aǵa, Astana. 2012.
15. Quantayulı, Nurjan, Áz-aǵa, Óskemen: Shyǵys Aqparat Yay. 2012.
16. Turysbek, Raqymjan, Ázilhan Nurshayıqovtyń Shyǵarmashylyq Murasy, Almatı: Qazaq Ýniversiteti Yay. 2005.
17. Turysbek, Raqymjan, Ult Muraty jáne Rýhaniat, Astana: Arai Yay. 2008.
18. Turysbek, Raqymjan, Tarih. Tanyım. Taǵylym., Astana: Astana Bilding Yay. 2008.
19. Qalqabaeva, Salima, Ázilhan Nurşayıhov Prozasındaǵy adamgershilik izdenister. Monografıa, Almatı: Qazyǵurt Yay. 2004.
20. Qalqabaeva, Salima, Kórkem Shyǵarma Poetikasy, Almatı: Kazak Üniversitesi Yay. 2019.
21. Qaisar, Álim, Mahabbat jyrshysy (Ázilhan Nurshayıqovpen hattasýlar), Almatı: Foliant Yay. 2007.
22. Qaisar, Álim, Qudar-aý, qarda sol jyldar? Estelikter, esseler, Astana: Foliant Yay. 2012.
23. Qazbekov, Nurqasym. Oı tarazysy: Syn Maqalalar, Almatı: Jazýshy Yay. 1991.
24. Zúkenuly, Máýitqazy, Surapyl Soǵys Sarbazdary, Semey: Úsh Biik Yay. 2011.

Андатпа

XX ғасырдағы қазақ-кеңес әдебиетінің маңызды жазушыларының бірі – Өзілхан Нұршайықов. Ашаршылық кезеңі (1932–1933), Екінші дүниежүзілік соғыс сияқты ірі оқиғалардың куәсі болған автор бұл оқиғалардың қазақ жеріндегі көрінісін әдеби тілмен суреттейді. Ө. Нұршайықов Екінші дүниежүзілік соғысқа басынан аяғына дейін қатысқан. Майданда алған жазбаларын пайдалана отырып жазған шығармалары көп. Екінші дүниежүзілік соғыс сияқты ірі оқиғалардың куәгері болған жазушы өз шығармаларында қазақ жеріндегі осы оқиғалардың салдары туралы әдеби тілде баяндайды. Ө. Нұршайықов шығармаларында кез келген тақырыпты күнделікті өмірден алып, оған көркемдік күш беріп, сол кездегі нақты жағдайды айқын көрсете білді. Уақыт пен ұрпақтың өзгеруімен оның шығармалары өз құндылығын жоғалтқан жоқ. Әдеби тілдің қалыптасуына елеулі үлес қосқан автор өз шығармаларына халықтық үлгілерді молынан енгізді. Қазақстанда танымал “Махаббат қызық мол жылдар” және “Ақиқат пен Аңыз” романдарының Түркияда да баршаға жақсы таныс.

Мақалада Ө. Нұршайықовтың әдеби аспектісіне, көркем өміріне және шығармаларының мазмұнына баса назар аударылады. Сонымен қатар, автордың

романдары, эсселері, аудармалары, орындаған тапсырмалары және алған марапаттары ұсынылды. Бұл мақаланы жазу кезінде әртүрлі дереккөздер, соның ішінде қазақ және түркі тілдеріндегі кітаптар, газеттер мен мақалалар пайдаланылып, жиналған деректер біріктірілді.

Кілт сөздер: Қазақ әдебиеті, Кеңес Одағы, Соғыс, Очерк, Шындық.

(Гүлнәр БАЗАРБАЙ. ҚАЗАҚ ЖАЗУШЫСЫ ӘЗІЛХАН НУРШАЙЫҚОВ ЖӘНЕ ОНЫҢ «АЛЫСТАҒЫ АУДАҢДА» ШЫҒАРМАСЫ)

Аннотация

Одним из представителей казахско-советской литературы 20-го века является Азильхан Нуршайхов. Писатель, ставший свидетелем таких великих событий, как голодный период (1932-1933 гг.), Вторая мировая война, в своих произведениях литературным языком описывает отражение этих событий на казахской земле. Нуршайхов участвовал во Второй мировой войне от начала до конца. Есть много произведений, которые он написал, используя записи, сделанные им на фронте. В своих произведениях Азильхан Нуршайхов умел взять любую тему из повседневной жизни, придать ей художественную силу и поучительно показать реальную ситуацию того времени. С течением времени и сменой поколений его работы не теряли своей ценности. Автор, внесший значительный вклад в формирование литературного языка, включал в свои произведения пословицы и идиомы. Цель данного исследования - способствовать тому, чтобы Азильхан Нуршайхов, автор известных в Казахстане романов “Махаббат кызык мол жылдар” (Годы, полные любви) и “Акикат пен аңыз” (Правда и миф), и его бесценные произведения стали более известны всем в Турции.

В данном исследовании, после краткого описания жизни Азильхана, подчеркивается его литературное направление, творческая жизнь и содержание его произведений. Кроме того, включены романы, эссе, переводы, обязанности и награды автора. При написании данной статьи были использованы различные источники, включая книги, газеты и статьи на казахском и турецком языках, и собранные данные были сведены воедино.

Ключевые слова: Казахская литература, Советская эпоха, Война, Очерк, Реализм

(Гүлнәр БАЗАРБАЙ. КАЗАХСКИЙ ПИСАТЕЛЬ АЗИЛЬХАН НУРШАЙХОВ И ЕГО ПРОИЗВЕДЕНИЕ «В ОТДАЛЕННОМ РАЙОНЕ»)